

Бошко Љ. Миловановић²⁰

Универзитет у Приштини – Косовској Митровици
Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу

ДРАМСКИ МЕТОД У РАЗВОЈУ ГОВОРА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Сажетак: Са све већом употребом савремених технологија у свакодневном животу како одраслих тако и деце запостављају се елементарне игре које су неодојиви део дечјег живота. При том увек се у фокус поставља свеукупни развој детета и холистички приступ његовом развоју. Дете има потребу да се игра као што има потребу да се храни и пије воду, међу архетиповима човека поставља се и архетип *Homo ludens*, да је човек–дете заправо играјуће биће или биће игре. У овом раду изнети су резултати истраживања примене драмског метода у развоју говора предшколског детета.

Кључне речи: дечја игра, предшколски узраст, развој говора, драмски метод.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Предшколско васпитање, у савременом приступу, подразумева интердисциплинарност, повезивање области развоја (корелацију методика), комбинацију васпитно-образовних метода у циљу стварања услова за несметан целовит развој детета.

Захваљујући говору, човек може да изрази своје потребе, мисли, осећања, да пренесе поруку, да остави потомству записана схватања, ставове и искуства. Говор омогућава човеку комуникацију која је у основи друштвених односа. За процес развоја и усвајања говора важна је комуникативна употреба говора и активност самог детета.

У предшколском периоду развоја детета акценат са гласовне стране говора (артикулација, дискриминација) помера се на комуникацијски и интеракцијски приступ.

На раном узрасту говор детета је ситуациони или имплицитан (разумљив одраслом који се бави дететом). У предшколском периоду долази до превођења имплицитног на експлицитни говор

²⁰ bosko.milovanovic@pr.ac.rs

(прилагођен саговорнику и комуникацијској ситуацији). То се постиже стављањем детета у ситуацију да говори, да практикује разноврсне употребе говора у интеракцији са другима. Драмски метод пружа могућност деци да у креираној средини истражују, проширују и проверавају своја сазнања о свету који их окружује, практикују говор и развијају своје говорно понашање. Поменути метод се разматра као техника за остваривање васпитно-образовних циљева у области развоја говора предшколске деце, али укључује и друге типове активности (покрет, гестикулацију) и може се примењивати у свакодневном раду са децом.

Оно што драмски метод чини успешном методом јесте природна потреба деце „да се претварају“. На тај начин деца имитирају, вежбају говор па и живот да би га боље разумела. Скоро сви циљеви у области развоја говора (као и другим областима развоја) могу се достићи кроз и помоћу драмске методе и комбинацијом са другим методама.

Овај метод подстиче процес учења дозвољавајући детету да постане активан учесник. До краја XX века, на нашем језику, готово да није било покушаја бављења овом темом, па је употреба овог метода препуштена интуицији и личним афинитетима васпитача.

ТЕОРИЈЕ РАЗВОЈА ГОВОРА

Као плодови рада многих научника, који су се бавили развојем говора, развиле ссе теорије које се могу поделити у две групе: *емпиристичке и нативистичке теорије развоја говора*. *Емпиристичко тумачење* развоја говора заступају амерички психолози бихејвиористи користећи појмове подржавања и подкрепљивања, односно принципе условљавања, инструменталног учења (Скинер).

Милер и Долард наводе више начина усвајања говора. Прва вокализација – плач постаје прва инструментална реакција (средство за дозивање да би се задовољиле потребе). Артикулисане реакције (речи) дете усваја за време храњења. Један од начина усвајања речи је и подкрепљење инструменталне вербалне реакције изговорене речи (дете вокализује слог гледајући у колач и посежући за њим).

Ова бихејвиористичка тумачења усвајања говора могла би да важе само за прелингвистичку фазу развоја говора. Она не објашњавају процес усвајање граматике (синтаксе, семантике).

Нативистичко тумачење развоја говора заступа Чомски, који тврди да је истицање учења тј. искуства у усвајању говора прецењено. Према његовом мишљењу, дете се рађа са „механизмом за стицање језика“ (MSJ – у оригиналу LAD). Замишљен је као нека врста кутије, смештене у централном нервном систему. У њу, кроз дечје уши, долазе информације – делови разговора које дете чује. „Кутија“ је подешена да хвата кључне одлике људског језика и да из непотпуних инфирмација може да извуче граматичка правила. Универзална граматика се трансформише, претвара и примењује у конкретну граматику под утицајем конкретне средине и конкретног језика. Постојање универзалне граматике, Чомски је доказивао аргументима да сви људски језици имају формалну структуру.

Макнамара (John Macnamara) је 1972. год. изнео став да су деца у стању да уче језик баш зато што поседују извесне друге вештине, посебно способност осмишљавања, тумачења одређених ситуација које укључују непосредну људску интеракцију, па је учење језика тесно повезано и са свим другим учењима (Donaldson: 1982: 34-35).

Пијаже развој говора посматра кроз односе мишљења језика. У почетку је сматрао да говор детета одражава дечје мишљење па је анализирао дечје вербалне исказе. У касним истраживањима истицао је симболичку функцију у језику. Према Пијажеу, корени и мишљења и говора су у сензомоторној спреси (акције које се интериоризују у унутрашње менталне структуре). Према његовим наводима, дете не може да схвати неку вербалну формулацију ако није овладао појмом које је у основи те формулације. Овладавање појмом подразумева „савладавање“ ранијих нижих развојних епата (сензомоторна и преоперациона).

Лав Виготски сматра да су развој говора и мишљења паралелан процес који је узајамно зависан. У почетку, говор и мишљење се развијају као две посебне независне активности – опажајно практично мишљење (однос циља и средства у практичним активностима – дохватање хране штапом и сл.).

Развој говора започиње првим артикулацијама фонских експресија, вокализацијом, гукањем, брбљањем, у којима још нису заступљени мисаони процеси. У другој години, по мишљењу Виготског, се дешавају пресудни преломи – преплитање прелингвистичког мишљења и преинтелектуалног говора. Тада настаје језгро „вербалног мишљења“ (рационалног говора). Говор детета, према Виготском, има две функције: унутрашњу (мишљење

у себи) и спољашњу (саопштавање резултата сопственог мишљења другима). Егоцентричан говор се јавља зато што дете не разликује те две функције.

Штерн своје сватање дечјег говора назива персоналистичко-генетичким. Он разликује три корена говора: експресивну тенденцију, социјалну тенденцију ка споразумевању и интенционалну. Прва два корена нису особен знак људског говора већ су присутни и код животиња. Трећи чинилац представља специфичну ознаку људског говора. Интенцију одређује као усмереност ка смислу.

„Да би дете могло да стекне способност схватања и увиђања односа и међусобних веза, а тиме и способност размишљања и схватања значења ствари и појава које опажа, нужно је непрекидно овладавање језиком (говором). Правилно обликовање појмова је немогуће без познавања језика... Богаћење речника доприноси квалитетнијем сазнајном садржају и његовом бржем прелажењу у знање.“ (Миловановић, 2014: 275)

<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-3293/2014/0354-32931402268M.pdf>

Радомир Магић говори о говору у играма по улогама које воде своје порекло од најранијих дечјих игара у самоговору, играња играчкама и предметима, опонашању кретања и јављања животиња и слично. То су игре „као бајаги“, а за психологе „игре маште“. Он у ове игре сврстава и покретне игре; игре импровизације; драмске игре и драмско стваралаштво деце (методом разговора деца се подстичу на говорну комуникацију као на пример разговори – сусрети животиња, птица, цвећа и слично); драмски комад (позоришни комад); прославе и празнике.

Емил Каменов говори о активностима којима се деца уводе у драмско стваралаштво – симболичким играма (режисерским и играма улога са сажеом или игре маште, драмским играма инспирисаним књижевношћу). Има и схватања да су у развоју говора деце васпитачи у инклузивном дечјем вртићу истовремени њихови и васпитачи и образоватељи. Посебна улога васпитача огледа се у раној идентификацији сметњи деце у развоју (Исаковић и сар., 2017). Овај период се у савременим изворима назива *периодом раног старта* (Milenovic, 2011; Сузић, 2008). Огледа се и у каснијем педагошком третману, односно превазилажењу и/ или ублажавању негативних последица сметњи деце предшколског узраста у говору (Миленовић, 2018). Најчешће сметње деце у говору су алалија, развојна дисфазија, дислалија, дислекција и дисграфија (Ковачевић и Арсић, 2017). Поред поменутих постоје и

одређене граничне сметње и/или нивои у оквиру поменутих сметњи деце у развоју говора (Илић, 2010). У оваквом инклузивном дечјем вртићу васпитачи имају посебне позиције и функције и испољавају прилагодљиви стил понашања у зависности од васпитних потреба деце (Миленовић, 2013 и 2011).

МЕТОДЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

У истраживању како и у којој мери васпитачи користе драмски метод у развоју говора предшколског детета пошло се од следећих циљева и задатака.

Циљ и задаци истраживања:

Циљ истраживања је идентификација емпиријских података о примени и оспособљености за примену драмског метода у васпитно-образовном раду (развоју говора деце предшколског узраста) као и ставовима васпитача о ефикасности примене овог метода у развоју говора предшколске деце.

У истраживању ће се тражити одговори на питања :

а) Колико често васпитачи примењују драмски метод да би подстакли развој говора предшколске деце?

б) Који су најчешћи разлози због чега се у већој мери не примењује овај метод у области развоја говора?

Задаци истраживања произилазе из постављеног циља: разлике у мишљењу васпитача о примени и оспособљености за примену драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста с обзиром на: пол, године радног стажа, школску (стручну) спрему, васпитну групу коју васпитач води, похађање семинара, коришћење литературе.

У раду смо поставили следеће хипотезе истраживања:

На основу циља и задатака истраживања постављена је општа хипотеза: васпитачи имају позитиван став према ефикасности примене драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста али нису у довољној мери оспособљени за његову примену.

Из циља и задатака овог истраживања могуће је поставити следеће посебне хипотезе:

1. Васпитачи у васпитно-образовном раду недовољно примењују драмски метод у области развоја говора предшколске деце.

2. Међу васпитачима не постоји статистички значајна разлика у примени драмског метода с обзиром на пол.

3. Међу васпитачима не постоји статистички значајна разлика у примени драмског метода с обзиром на године радног стажа.

4. Међу васпитачима не постоји статистички значајна разлика у примени драмског метода с обзиром на стручну спрему.

5. Међу васпитачима не постоји статистички значајна разлика у примени драмског метода с обзиром на васпитну групу коју васпитач води.

6. Похађање семинара од стране васпитача значајно утиче на оспособљеност васпитача за примену драмског метода.

У истраживању ће се користити *дескриптивна метода* и *метода теоријске анализе садржаја*. У оквиру дескриптивне методе, у прикупљању емпиријских чињеница, коришћене су технике и инструменте (упитник, скалу ставова, табеларне прегледе). Узорак у овом истраживању чине васпитачи десет градских вртића („Шврћа“, „Бамби“, „Петар Пан“, „Звездани гај“, „Полетарац“, „Пчелица“, „Невен“, „Младост“, „Ратарска капија“, „Веселко“) ПУ „Олга Јовичић – Рита“ у Краљеву и васпитачи припремно-предшколског програма при Основним школама (ОШ „Светозар Марковић“, ОШ „Димитрије Туцовић“ и ОШ „Јово Курсула“).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

Васпитачи као практичари су отворени за иновације и креативни приступ у раду који ће омогућити стварање услова који обезбеђују развој свих дечијих потенцијала. Драмски метод је интеракциони метод учења. Примена овог метода зависи у великој мери од васпитача, његових ставова, вештина, афинитета као и стручне оспособљености, па је проблем истраживања усмерен на испитивање заступљености примене овог метода у развоју говора деце предшколског узраста.

Х. Васпитачи имају позитиван став према ефикасности примене драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста, али нису у довољној мери оспособљени за његову примену.

Ставови васпитача о ефикасности примене драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста биће приказани кроз анализу *Скале судова о ефикасности примене драмског метода у подстицању развоја говора деце предшколског узраста*.

Р. Б.	Тврдња	Сасвим се слажем	Углавном се слажем	Неодлучан/на сам	Углавном се не слажем	Уопште се не слажем
1.	Употреба драмског метода подстиче развој говора предшколског детета	96 96%	4 4%			
2.	Тешкоће у комуникацији код деце могу се превазићи методама које подразумевају интеракцију		92 92%	8 8%		
3.	Драмски метод подстиче креативност деце	93 93%	7 7%			
4.	Драмски метод утиче позитивно на социјализацију деце	92 92%	8 8%			
5.	Драмски метод развија машту и омогућава деци да говором прате имагинацију у игри	94 94%	6 6%			
6.	Драмски метод пружа могућност да деца буду активна	96 96%	4 4%			
7.	Учешћем у драмским активностима деца развијају комуникационе вештине	94 94%	6 6%			
8.	Употребом драмског метода могуће је укључити сву децу у активност	89 89%	11 11%			
9.	Стручно усавршавање васпитача подстиче примену драмског метода у раду васпитача	100 100%				
10.	Деца су иницијатори драмских активности	89 89%	11 11%			
11.	Кроз драмски метод, деца могу вежбати све функције говора	91 91%	9 9%			
12.	Драмски метод утиче на самопоуздање деце и позитивне емоције	96 96%	4 4%			
13.	Знања стечена сопственом активношћу деце су трајнија	100 100%				
14.	Кроз драмски метод васпитач може реализовати скоро све васпитно-образовне циљеве и задатке из области развоја говора	90 90%	10 10%			
15.	Драмски метод има позитивне васпитно-образовне ефекте	100 100%				

На тврдњу под бројем 1. *Употреба драмског метода подстиче развој говора предшколске деце*, очекивано велики број васпитача се „сасвим“ сложио са датом тврдњом и то у 96 %, док се 4 % испитаника „углавно“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је неодлучан или да се „углавно“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 2. *Тешкоће у комуникацији код деце могу се превазићи методама које подразумевају интеракцију*, 92 %

испитаника је одговорило да се „углавном“ слаже, а 8% испитаних васпитача је „неодлучно“. Није било испитаника који се „углавном“ или „уопште“ не слажу, као ни оних који се „сасвим“ слажу.

На тврдњу под бројем 3. *Драмски метод подштитиче креативнодст*, већи број васпитача се сложио са датом тврдњом и то у 93%, док се 7% њих „углавном“ слаже. Нема „неодлучних“ испитаника и оних који се „углавном“ или „уопште“ не слажу.

Тврдња под бројем 4. *Драмски метод утиче позитивно на социјализацију деце*, наишла је на 92% слагања („сасвим се слажем“), а 8% испитаника је одговорило да се „углавном“ слаже. Нема „неодлучних“ и оних који се „углавном“ или „уопште“ не слажу.

На тврдњу под бројем 5. *Драмски метод развија машту и омогућава деци да говором прате имагинацију у игри*, очекивано велики број васпитача се „сасвим“ сложио са датом тврдњом и то у 94%, док се 6% испитаника „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 6. *Драмски метод пружа могућност да деца буду активна*, 96% испитаника је одговорило „сасвим се слажем“, до се 4% испитаника „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

Тврдња под редним бројем 7. *Учешћем у драмским активностима деца развијају комуникационе вештине*, наишла је на 94% слагања испитаника („сасвим“ се слаже), а 6% испитаника се „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 8. *Употрбом драмског метода могуће је укључити сву децу у активност*, 87% испитаника је одговорило „сасвим се слажем“, док се 13% испитаних васпитача „углавном“ слаже. Није било неслагања и испитаника који су „неодлучни“.

На тврдњу под бројем 9. *Стручно усавршавање подштитиче примену драмског метода у раду васпитача*, 100% испитаних васпитача је одговорило „сасвим се слажем“. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 10. *Деца су иницијатори драмских активности*, 87% испитаних васпитача је одговорило „сасвим се слажем“, до се 13% њих „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 11. *Кроз драмски метод деца могу вежбати све функције говора*, 91% испитаних васпитача је одговорило „сасвим се слажем“, док се 9% испитаника „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 12. *Драмски метод утиче на самопоуздање деце и позитивне емоције*, велики број васпитача се „сасвим“ сложио са датом тврдњом и то у 96%, док се 4% испитаника са датом тврдњом „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 13. *Знања стечена сопственом активношћу деце су трајнија*, 100% испитаних васпитача је одговорило „сасвим се слажем“. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 14. *Кроз драмски метод васпитач може реализовати скоро све васпитно-образовне циљеве и задатке из области развоја говора*, 90% испитаних васпитача је одговорило „сасвим се слажем“, док се 10% њих „углавном“ слаже. Ниједан испитаник није одговорио да је „неодлучан“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слаже.

На тврдњу под бројем 15. *Драмски метод има позитивне васпитно-образовне ефекте*, 100% испитаних васпитача се „сасвим“ сложило. Није било испитаника који се „углавном“ слажу са датом тврдњом, као ни оних који су дали одговор да су „неодлучни“ или да се „углавном“ или „уопште“ не слажу.

Анализом *Скале судовао ефикасности примене драмског метода у подстицању развоја говора деце предшколског узраста*, уочено је да на тврдњу „Стручно усавршавање васпитача подстиче примену драмског метода у раду васпитача“, 100 васпитача од испитаних 100 васпитача је одговорило „Сасвим се слажем“, што је 100% од испитаног броја васпитача.

Из *Анкетног упитника за васпитаче*, анализом је утврђено да је 21 васпитач похађао семинар на тему драмског метода, од тога 18 васпитача се сматра оспособљеним за примену драмског метода што је 85,71% испитаних васпитача, што указује да похађање семинара од стране васпитача значајно утиче на оспособљеност васпитача за примену драмског метода.

У истраживању су тражени одговори на питања:

а) Колико често васпитачи примењују драмски метод да би подстакли развој говора предшколске деце?

Анализом Анкетног упитника за васпитаче о особљености за примену драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста, добијени су следећи подаци:

Драмски метод у васпитно-образовном раду користи:

а) врло често – 16 испитаника, што је 16% укупног броја испитаних васпитача,

б) повремено – 80 испитаника, што је 80% укупног броја испитаних васпитача,

в) ретко – 4 испитаника, што је 4% укупног броја испитаних васпитача.

б) Који су најчешћи разлози због чега се у већој мери не примењује овај метод у области развоја говора?

Као узроке „ретког“ коришћења овог метода, од 4 васпитача који су се изјаснили да „ретко“ користе овај метод, један (1) испитаник (што је 25% од броја васпитача који ретко користе драмски метод) је као разлог навео да нема „склоности ка драмском методу“. Три васпитача (75%) је за разлог „ретке“ употребе овог метода навело да им је „потребно стручно усавршавање“. Ту напомињемо значај професионалног усавршавања васпитача и свих који учествују у процесу образовања. „Да би појединац ефикасно обављао задатке које му одређена струка намеће, неопходно је да стално учи, стиче нова знања и вештине, односно потребно је да се усавршава током читавог радног и животног века. У складу са тим, образовна реформа захтева од наставника не само да репродукује и обнавља претходно стечене педагошке, психолошке и дидактичко-методичке вештине и знања већ и да „изврши што потпунију трансформацију своје улоге особе која образује у процесу наставе, али и васпитава у исто време“ (Минић и Јовановић 2017:73)

На питање: „Познајете ли драмске технике у оквиру драмског метода?“, „познајем у потпуности“- одговорило је 18 испитаника, што је 18% од броја испитаних васпитача; „познајем неке“- одговорило је 82 васпитача, што је 82% од броја испитаних васпитача. Није било негативних одговора.

На питање: „Које драмске технике користите за подстицај развоја говора предшколске деце?“

Наведене 1-2 – 60 испитаника, што је 60% од броја испитаних васпитача.

Наведене 3-4 – 22 испитаника, што је 22% од броја испитаних васпитача.

Наведених више од 4 – 18 испитаника, што је 18% од броја испитаних васпитача.

Није било испитаника који нису дали одговор на ово питање. Квалитативном анализом је утврђено да од наведених 1-2 технике, васпитачи наводе драматизацију и игре улога.

На питање: „Да ли сте користили стручну литературу везану за овај метод васпитно-образовног рада?“, 92 испитаника се изјаснило „да“, што је 92% од броја испитаних васпитача; 8 испитаника одговорило је „не“, што је 8% од броја испитаних васпитача.

На констатацију: „У вртићу постоји литература за примену драмског метода у васпитно-образовном раду са предшколском децом.“, 92% испитаника се изјаснило позитивно, што значи да у вртићима постоји литература на ову тему; 8 испитаника је одговорило негативно (8%), односи се на васпитаче из припремно предшколских група при основним школама.

На питање: „Имате ли сарадњу родитеља у примени овог метода у раду са предшколском децом?“, само 4 испитаника (4%) је одговорило „врло често“; „повремено“ - има сарадњу 88 испитаника, што је 88% од броја испитаних васпитача; 8 испитаника је одговорило „не“, што је 8% од броја испитаних васпитача.

ЗАКЉУЧАК

У центру сваког драмског метода је комуникација. Њиме се развија и охрабрује вербално изражавање идеја и осећања, побољшава се пројекција гласа, артикулација речи и течнији и уверљив говор. Слушалачке способности се развијају вежбањем, импровизацијом и планирањем драмских игара.

Креативна драма и драмске технике пружају могућност васпитачу да искористи природну потребу деце да се „претварају“ да би вежбала, истраживала свет око себе, повезивала предходна знања и искуства са новим. Та веза је основна и помаже деци да уче „на дуге стазе“, да стечена знања трају дуже од простог меморисања чињеница.

Васпитач је уједно и модел говора, он мора познавати драмске технике и овај метод прилагођавати својој групи и могућностима деце у њој. Драмски метод позитивно утиче и на емоционални развој деце. Нема погрешних одговора, па је атмосфера опуштенија. Активности се могу понављати и вежбати док деца не усвоје технике и нестекну поверења у своје могућности.

Спроведеним истраживањем потврђено је да 100% испитаних васпитача мисли да драмски метод има позитивне васпитно-образовне ефекте у области развоја говора деце предшколског узраста; да се он недовољно примењује (само 16% васпитача често примењује овај метод), али да би стручно усавршавање на ову тему подстакло примену драмског метода.

ЛИТЕРАТУРА

- Bojović, D. (2010): *Više od igre. Dramski metod u radu sa decom*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Bojović, D. (2009): *Moć mašte, moć pokreta: vodič kroz dramske tehnike u radu sa decom*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Vigotski, L. S. (1977): *Mišljenje i govor*. Beograd: Nolit.
- Gojkov, G. Krulj, R. i Kundačina, M. (2002): *Leksikon pedagoške metodologije*. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Grin, Y. (1978): *Mišljenje i jezik*. Beograd: Nolit.
- Група аутора (2005): *Корак по корак 2*. Београд: Креативни центар
- Donalson, M. (1982): *Um deteta*, preveli, Ružica Rosandić i Branko Vučićević, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Eljkonjin, B. D. (1990): *Psihologija dečije igre*, preveli Marija Marković i Branislav Marković, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Илић, М. (2010): *Инклузивна настава*. Источно Сарајево: Универзитет у Источном Сарајеву, Филозофски факултет на Палама.
- Исаковић, Љ., Ковачевић, Т. и Арсић, Р. (2017): *Писменост и разумевање налога код глувих и наглувих ученика*, Педагогија, 72(2), 284-305.
- Каменов, Е. и Филиповић, С. (2010): *Мудрост чула V део*. Дечје драмско стваралаштво. Нови Сад: Драгон.
- Ковачевић, Ј. и Арсић, Р. (2017): *Методика рада са децом са сметњама и тешкоћама у развоју у инклузивној настави*. Лепосавић: Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу.
- Kundačina, M. i Bandur, V. (2005): *Metodološki praktikum*. Užice: Učiteljski fakultet
- Kundačina, M. i Brkić, M. (2004): *Pedagoška statistika*. Užice: Učiteljski fakultet u Užicu Univerziteta u Kragujevcu.
- Кучевић, В. (2013): *Истраживање у васпитању и образовању*. Нови Сад: Знатижеља.
- Ladika, Z. (1985): *Dramske igre*. Zagreb: Savez društva Naša djeca SR Hrvatska.
- Matić, R. (1986): *Metodika razvoja govora dece (do polaska u školu)*, III dopunjeno izdanje. Beograd: Nova prosveta.
- Миловановић, Б. (2014). *Значај читанке за млађе разреде- са становишта циља образовања*, Зборник радова Филозофског факултета XLIV (2)/2014. Косовска Митровица: Филозофски факултет.

<http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-3293/2014/0354-32931402268M.pdf>

- Минић, В. Јовановић, М. (2017): *Образовање и усавршавање учитеља наставника у Србији у другој половини прошлог века*, Наслеђе, свеска 38. ФИЛУМ, Крагујевац.
- Мисаиловић, М. (1991): *Дете и позоришна уметност*. Београд: Завод за удџбенике и наставна средства
- Миленовић, Ж. (2018): *Васпитно-образовни рад с децом предшколског узраста с проблемима дислексије*. У: Д. Столић (ур): *Савремени све и толеранција кроз призму предшколског васпитања (187-192)*. Алексинац: Висока школа за васпитаче струковних студија у Алексинцу.
- Миленовић, Ж. (2013): *Наставник у инклузивној настави*. Београд: Задужбина Андрејевић.
- Миленовић, Ж. (2011): *Стил водства наставника инклузивне наставе*, Живот и школа, 57(25), 154-167.
- Milenovic, Z. (2011): *Inclusive education as a consequence of the globalisation process*, Metodicki obzori, 6(12), 73-79.
- Pijaže, Ž. i Inhelder, B. (1990): *Психологија детета*. Нови Сад: Добра вест.
- Potkonjak, N. i Simlesa, P. (1989): *Педагошка енциклопедија 2*. Београд: Завод за удџбенике и наставна средства.
- Сузић, Н. (2008): *Увод у инклузију*. Бања Лука: ХБС.
- Trnavac, N. i Đorđević, J. (1992): *Педагогија*. Београд: Научна књига.

DRAMA METHOD IN SPEECH DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Summary: *With the increasing use of modern technologies in the daily lives of both adults and children, elementary games are being neglected, which are an inseparable part of children's life. By doing so, the overall development of the child and holistic approach to its development is always the focus. The child needs to play as it needs to feed and drink water, among the archetypes of man is the archetype Homo Ludens, that the man is a 'man the player'. This paper presents the result of research into the application of the dramatic method in the development of speech of a preschool child.*

Keywords: *children play, preschool age, speech development, drama method.*